

CONVIEȚUIRE ȘI COLABORARE FRĂȚEASCĂ

O trăsătură caracteristică a vieții culturale din România socialistă este unitatea frățească a literaturii și artei poporului român cu aceea a naționalităților conlocuitoare. Tot ceea ce am realizat în anii ce s-au scurs de la Eliberare, sub conducerea Partidului Comunist Român, este rezultatul muncii creatoare și colective a românilor, maghiarilor, germanilor și celorlalte naționalități conlocuitoare.

Slujitorii artelor — români și de alte naționalități, membri ai marii familii a României socialiste — își aduc contribuția în toate domeniile și, pătrunși de un sincer patriotism, îmbogățesc tezaurul cultural al țării. Această conviețuire frățească are tradiții adânci și generatoare de responsabilitate pe parcursul întregii noastre istorii. În lupta și munca noastră comună, printre miile de dovezi ale unității noastre, stau la loc de cinste acele manifestări care constituie mărturiile ale înaltelor idealuri propovăduite de creatorii de artă și cultură progresiști.

Prima formație de teatru de limba maghiară, înființată acum mai bine de 175 de ani, a dat nenumărate spectacole în limba română, făcând turnee la București, unde a fost primită cu tot atîta căldură ca și vestita trupă a lui Matei Millo în turneele sale prin Transilvania.

Între cele două războaie mondiale, cu toate că clasele guvernante, prin politica lor naționalistă, au încercat să le împiedice, pot fi găsite destule exemple de manifestări de prietenie între marii creatori ai literaturii și scenei, de la premierele în limba maghiară ale pieselor lui Caragiale, Lucian Blaga, Victor Eftimiu, Mihail Sorbul, pînă la traducerea congenială a lui Goga din Madách și pînă la activitatea lui Emil Isac.

Pentru noi, cei care trăim pe acest pămînt, cei pentru care istoria acestei patrii este istoria noastră, această prietenie frățească este un lucru natural și de la sine înțeles. Strădaniile celor mai buni fii ai poporului nostru și ai naționalităților conlocuitoare, ca și gândirea umanistă sînt o întruchipare a unei necesități istorice.

Frăția aceasta s-a ridicat la rangul de politică de stat numai după Eliberare, în România socialistă, acum, cînd Constituția asigură deplină egalitate între poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Consecvența politică marxist-leninistă a P.C.R. în problema națională asigură posibilități largi dezvoltării culturii naționale a naționalității maghiare conlocuitoare, ca o parte integrantă a culturii românești.

În țara noastră funcționează șase teatre de proză maghiare și un teatru de operă. Pentru asigurarea cadrelor actricești necesare, există Institutul de Teatru „Szentgyörgy István” din Tg. Mureș, al cărui jubileu de 20 de ani a fost sărbătorit zilele acestea.

În două decenii, din băncile Institutului au plecat 175 de actori și 16 regizori; majoritatea colectivelor actricești de limbă maghiară este formată azi din absolvenți ai acestui institut.

Reprezentanții cei mai de seamă ai vieții teatrale maghiare din România transmit bogata lor experiență tinerei generații, atît de la catedrele acestei instituții, cit și, de multe ori, jucînd împreună pe scena excelent dotată a Teatrului Studio.

Cele două institute de teatru, respectiv „Ion Luca Caragiale” din Capitală și cel din Tg. Mureș, sînt legate prin firele rodnice ale unei prietenii creatoare. Au devenit obișnuite schimburile de experiență, turneele reciproce. Publicul Capitalei salută întotdeauna cu aceeași căldură producțiile promițătoarei tinere generații actricești maghiare din România, iar publicul mureșan salută tot atît de entuziast tînăra generație de actori români. Dincolo de sprijinul larg pe care îl asigură statul nostru activității Institutului, ca și de această colaborare între institute, însăși alcătuirea programului Teatrului Studio sădește spiritul prieteniei în inimile tinerilor slujitori ai Thaliei, prin prezența autorilor clasici și contemporani români.

Activitatea actorilor de naționalitate maghiară și a celor șase teatre maghiare este o parte organică a mișcării teatrale românești. Existența acestor teatre, respectiv

secții, constituie o dovadă pertinentă a egalității în drepturi, a sprijinului material și moral dat culturii naționale a naționalităților conlocuitoare. Sute și mii de spectatori trăiesc în fiecare stagiune bucuria vizionării spectacolelor, cunosc literatura patriei, dramaturgia clasică română și maghiară, marile opere ale literaturii universale, își îmbogățesc orizontul spiritual cu valori pe care le poate oferi numai adevărata artă. Întreaga noastră mișcare teatrală se supune aceluiași principii estetice, se dezvoltă în condiții comune, pe terenul aceleiași realități.

Toate teatrele noastre, indiferent de limba în care e rostit textul, consideră o datorie primordială sprijinirea dezvoltării dramaturgiei autohtone în direcția găsirii expresiei celei mai adecvate pentru tipul și problematica umană a constructorilor socialismului. În cadrul acestei unități ideologico-estetice există suficient teren pentru realizarea celor mai diferite forme de expresie, pentru dezvoltarea liberă a personalităților creatoare.

În același timp e natural să existe trăsături specifice ale teatrelor maghiare din patria noastră, atât în privința repertoriului cit și în limbajul formelor artistice. Corespunzător politicii marxist-leniniste a P.C.R., considerăm teatrele ca instituții importante pentru cultivarea limbii materne și pentru dezvoltarea culturii naționalităților noastre.

Aceste particularități nu ne despart, ci ne leagă, pentru că deplina egalitate transpusă în practică înseamnă o adâncire a sentimentului de apartenență la aceeași patrie, o adâncire a patriotismului socialist.

În repertoriul teatrelor maghiare din țara noastră ocupă un loc important valorile literaturii dramatice clasice și contemporane românești. De pildă, secția maghiară a Teatrului de Stat din Tg. Mureș a prezentat în ultimele stagioni piese de Caragiale, Mihail Sebastian, Camil Petrescu și, dintre autorii contemporani, pe Horia Lovinescu cu *Citadela sfărmată*, *Febre*, *Petru Rareș*, precum și mai multe piese de Aurel Baranga, Paul Everac, Alexandru Mirodan, Dorel Dorian, Ionel Hristea și alții.

În cadrul turneului în R.P.U. a Teatrului Maghiar de Stat din Cluj, s-a obținut un mare succes cu *Vișorul* de Delavrancea și cu *Moartea unui artist* de Horia Lovinescu. În același timp, presa străină a apreciat, a recunoscut valoarea nivelului artistic al interpretării marelui clasic al literaturii maghiare, Madách Imre, în reprezentațiile aceleiași teatru maghiar din Cluj.

Multe din rezultatele remarcabile ale personalităților actricești se leagă de textele literaturii clasice și contemporane românești. Poor Lili, artistă a poporului, a interpretat cu mare succes rolul bătrânei savante progresiste din *Citadela sfărmată* a lui Horia Lovinescu. Kovács György, artist al poporului, a întruchipat în mod magistral personajul lui Caragiale — Cațavencu — din *O scrisoare pierdută*, sau pe Manole Crudu din piesa lui Horia Lovinescu. Dukász Ana, artistă emerită, a creat, printre altele, un rol memorabil în *Trei generații* de Lucia Demetrius, și exemplele ar putea fi înmulțite.

Pentru arta teatrală maghiară din România, literatura română rămâne un izvor bogat și permanent de inspirație creatoare și de împlinire valorică. În același timp, arta interpretativă nu poate fi despărțită de bogăția literaturii dramatice maghiare din țara noastră. Operele unor scriitori ca Sütő András, Méhes György, Deák Tamás, Földes Mária, și ale altora au obținut un succes larg pe scenele maghiare ale țării și unele dintre ele au fost prezentate și în limba română.

Desigur, e natural ca — față de atenția pe care o acordă factorii de răspundere ai vieții noastre culturale cultivării tradițiilor naționalităților conlocuitoare — în repertoriul teatrelor maghiare din țara noastră să ocupe un loc important și operele clasice ale literaturii dramatice maghiare. Piesele unor autori ca Vörösmarty, Madách, Brody, Csiky Gergely, Mikszath Kálmán, Móricz Zsigmond, și ale altora au dat prilejul unor interpretări de înalt nivel artistic. De asemenea, scenele noastre găzduiesc cu bucurie lucrările unor autori contemporani din R.P.U., de pildă tragicomedia *Familia Tót* a lui Orkény István, în interpretarea secției maghiare a Teatrului de Stat din Tg. Mureș, în regia lui Kovács György, care a obținut un succes de prestigiu pe plan național.

Încă o dovadă importantă a colaborării frățești este participarea multor actori maghiari din țara noastră la activitatea producției studiourilor cinematografice românești. Este elocvent în acest sens creația memorabilă a lui Kovács György — ca și cea a actriței Szeles Ana — în filmul lui Ciulei, *Pădurea spinzuraților*, înaltă realizare artistică și expresie a unui nobil umanism.

Pe plan internațional este recunoscut nivelul înalt al mișcării teatrale românești. Sintem mândri că în prețuirea aceasta se include și activitatea slujitorilor teatrului maghiar din România. Dorim să subliniem încă o dată, cu forța artei noastre, cu credință și convingere, că această țară este patria noastră și că egalitatea în drepturi și frăția sint realități vii ale României socialiste.